

Kansalliskirjaston kulttuuriaineistolain mukainen toiminta ja verkkoaineistojen pitkäaikaissäilytys julkaisuarkistoaineistojen näkökulmasta

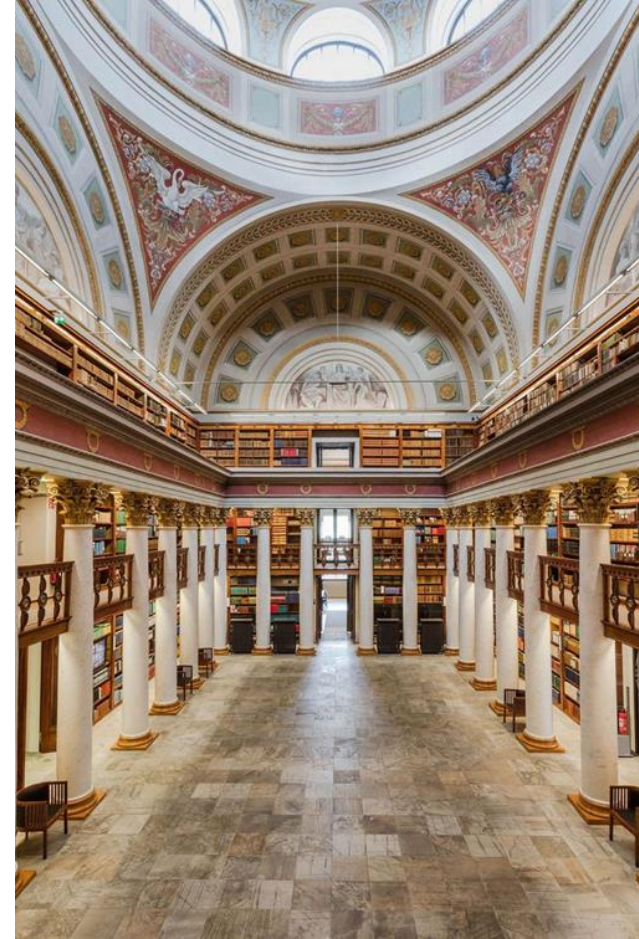
Johanna Lilja ja Aija Vahtola

9.12.2021

Julkaisuarkistojen aineistot pitkäaikaissäilytykseen? -webinaari

Vapaakappaletoimintaa ohjaava lainsäädäntö

- [Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä](#) (1433/2007)
 - velvoittaa Kansalliskirjastoa tallettamaan kotimaisen julkaisu tuotannon edustavasti ja monipuolisesti
 - [verkkoaineistojen keräyssuunnitelma](#)
- [Tekijänoikeuslaki](#) (404/1961)
 - antaa Kansalliskirjastolle oikeuden tallentaa tekijänoikeuden alaisia verkkoaineistoja
 - ohjeistaa tallennettujen verkkoaineistojen asiakaskäytön
- [Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta](#) (621/1999)
 - määrittelee salassa pidettävät aineistot ja niiden asettamisen tutkimuskäyttöön

Kulttuuriaineistolain mukainen tehtävä

- Kotimaisen julkaisutuotannon tallettaminen kansalliskokoelmaan
 - Fyysiset julkaisut – kattavasti
 - Verkkoaineistot – edustava ja monipuolinen otos
- Talletettujen julkaisujen saattaminen tutkijoiden ja muiden tiedontarvitsijoiden käyttöön
 - Verkkoaineistojen osalta ohjeistus tekijänoikeuslaissa
- Säilyttäminen tuleville sukupolville
 - Fyysisten aineistojen säilytys
 - Verkkoaineistojen pitkäaikaissäilytys yhteistyössä CSC:n kanssa (kulttuuriperintö-PAS)

Verkkoarkisto

- htm- ja html-sivustot, sosiaalisen median sisällöt (Twitter, YouTube, (Instagram, Facebook))
 - Suomi-keräys
 - .fi & .ax -sivustot, kielentunnistuksella suomenkielisiä sivuja .fi/.ax-sivuille linkatuilta domaineilta.
 - Teemakeräykset
 - Yksittäisen aihepiiriin liittyvien verkkoaineistojen tallentaminen
 - Erytishuomio sosiaalisen median sisällöissä
 - Kuvaillaan kansallisbibliografiaan kokoelmatasolla
 - Esim. korona, pelit, musiikki, Ahvenanmaan itsehallinto 100 vuotta, TTTV2021, olympialaiset, vaalit
 - Yhteistyö asiantuntijoiden kanssa tallennettavien sisältöjen valinnassa ja teemakeräysten ideoinnissa
 - Jatkuvat keräykset
 - Uutissisällöt – tallennetaan päivittäin, viikoittain tai kuukausittain, pilointia myös maksumuurin takaa
 - Twitter - eri instanssien virallisia tilejä sekä luonnollisia henkilöitä, aihepiirejä mm. keskushallinto, media, kulttuuri, politiikka, tiede, järjestöt, yms.
 - Verkkoarkiston koko on 2 765 miljoonaa tiedostoa, eli noin 300 teratavua (vuosi 2020)

e-vapaakappaleet (Varia)

- Aineistot: e-kirjat, e-lehdet, e-musiikki, e-nuotit, e-kartat, e-artikkelit, e-opinnäytteet jne.
- Aineisto toimitetaan Kansalliskirjastoon [verkkolomakkeella](#), sftp-yhteydellä tai KK tallentaa julkaisuarkistoista
 - Julkaisuarkistoista haettu 678 440 tiedostoa ja niihin liittyvät metadatat
- Kuvailu
 - metadata (mm. ONIX, Dublin Core, ddex) kuuluu luovutusvelvollisuuden piiriin
 - jos metadataa ei ole saatavilla, aineisto kuvaillaan manuaalisesti kansallisbibliografialinjausten mukaisesti
 - julkaisut kuvaillaan kansallisbibliografiaan / kansalliskokoelman tietokantaan (Fikka)
 - julkaisualan tuottaman / luovutetun metadatan hyödyntäminen
 - prosessi rakenteilla
 - automaattinen kuvailu (tutkimus-/kehityskohde)
 - Sisällönkuvailussa Annif käytössä

Julkaisuarkistojen metadata

- Kansalliskirjasto on tekemässä KK-DC -formaatin muunnoksen Marciin Kansalliskirjaston järjestelmiin vietäväksi
 - Aluksi mukana e-kirjat (ISBN+julkaisuvuosi 2016 tai uudempi)
 - Mille aineistoryhmälle muunnos seuraavaksi?
- QDC-Finna ja sen hyödyntäminen?
- Metadatan laatu
 - Kuvailukäytännöt, formaatti ja järjestelmät vaikuttavat metadataan
 - Oltava riittävän hyvää, että sitä voidaan hyödyntää
 - Laajuus? Julkaisun identifiointi
 - Tekijät ja heidän ohjeistus
 - [Julkaisuarkistojen metadatasuositus](#)
 - Julkaisuarkistoilla käytössä olevan formaatin kehittäminen
- Melindan kehitys
 - Ulkoisista lähteistä (kuten julkaisuarkistot) tulevien tietueiden yhdistämistoiminnallisuus

Verkkoaineistojen asiakaskäyttö

- Verkkoarkisto ja e-vapaakappalekokoelma käytettävissä vain vapaakappaletyöasemilla
 - Vapaakappalekirjastot
 - Eduskunnan kirjasto
 - Kansallisen audiovisuaalisen instituutin kirjasto
- Verkkoaineistojen käyttökopiot ovat Kansalliskirjastossa
- Käyttö ohjeistetaan tekijänoikeuslainsäädännössä (16 b §)
 - Katselu, kuuntelu, tulostus, näytön kuvaaminen ja äänen nauhoittaminen kaiuttimesta mahdollista
 - Digitaalisten kopioiden tekeminen estetty

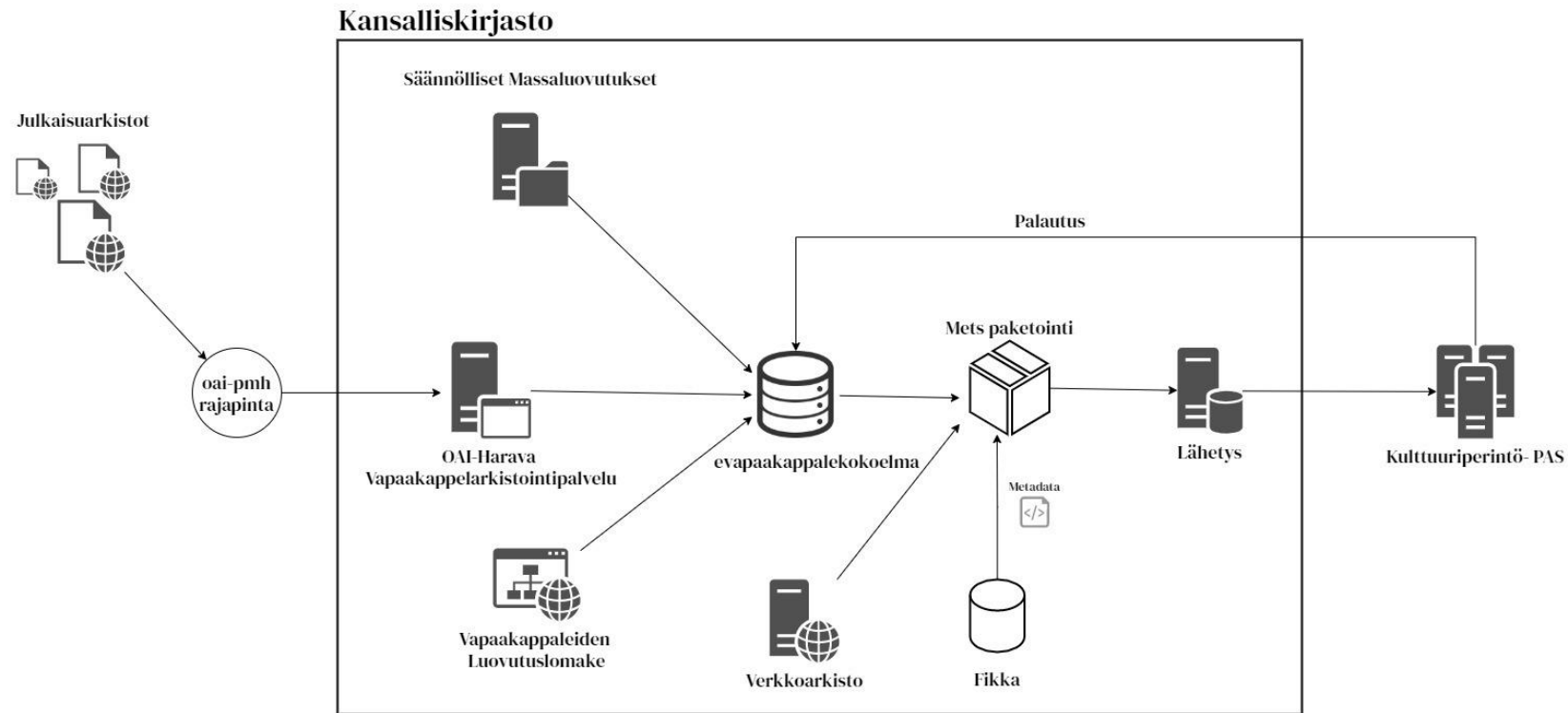
Verkkoaineistojen PAS

- Yhteistyössä CSC:n kanssa kulttuuriperintö-PAS -palvelussa
 - Kansalliskirjastolla kaksi sopimusta: Kulttuuriaineistolain mukaisesti tallennetut verkkoaineistot ja Kansalliskirjaston digitoimat kulttuuriperintöaineistot
- Verkkoarkiston PAS tuotannossa
- E-vapaakappalekokoelman PAS-prosessia pilotoidaan
 - Aineistojen paketointi ja lähettäminen
- Kulttuuriperintö-PAS -palvelusta voi palauttaa aineistoa vain lähettäjälle, eli kulttuuriaineistolain mukaisesti tallennettujen verkkoaineistojen osalta Kansalliskirjastolle

Aineistojen PAS-vaatimukset ymmärrettävyyden säilyttämisen tasolla

- Julkaisujen tulee olla [siirto- tai säilytyskelpoisia](#)
 - PAS-kelpoisten julkaisujen tekeminen
 - Ohjeistus julkaisujen tekijöille
 - Jos julkaisut eivät ole PAS-kelpoisia, niiden normalisointi, eli muuntaminen säilytyskelpoiseen muotoon ennen PAS-lähetystä
- Hyödynnettävä metadata

PAS-prosessi

Summa summarum

- Vapaakappaleaineiston pitkäaikaistallennukseen vaikuttavat:
 - Lainsäädäntö, joka asettaa reunaehdot aineiston tallentamiselle ja käyttöönsaattamiselle
 - CSC:n ja Kansalliskirjaston sopimukset määrittävät osapuolten vastuut ja tallentamisen käytännöt
 - Julkaisuihin liitetty metadata vaikuttaa siihen, saadaanko julkaisu tallennettua e-vapaakappalekokoelmaan ja siten mukaan PAS-prosessiin
 - Julkaisujen formaatti vaikuttaa siihen, voidaanko se säilyttää ymmärrettävyyden tasolla ja palauttaa tarvittaessa myöhemmin käyttöön Kansalliskirjastossa

www.kansalliskirjasto.fi

johanna.e.lilja@helsinki.fi

aija.vahtola@helsinki.fi